

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Stedelijke netwerken

Bruel, R.A.; Musterd, S.

Published in:
Berichten over Onderzoek

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bruel, R. A., & Musterd, S. (1991). Stedelijke netwerken. *Berichten over Onderzoek*, 19(2), 2-7.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

STEDELIJKE NETWERKEN

R.A. Bruel en S. Musterd

Op initiatief van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is in 1987 het onderzoekstimuleringsprogramma Stedelijke Netwerken van start gegaan voor de duur van vijf jaar. Dit programma heeft als doel de wetenschappelijke kennis over stedelijke ontwikkelingen in Nederland en met name in de Randstad te bevorderen. In de vier jaar van haar bestaan is een brede bijdrage geleverd aan het onderzoek over stedelijke ontwikkelingen in de Randstad.

Velen zullen het programma inmiddels kennen, sommigen wellicht nog niet. Voor beide categorieën schetsen wij in dit artikel een beeld van wat Stedelijke Netwerken inhoudt, wat binnen het programma is gedaan en wat de komende tijd nog te verwachten is.

Inleiding

Centraal in het onderzoekstimuleringsprogramma Stedelijke Netwerken staan de tegenstellingen tussen groei en verval van stadsdelen en welvaart en armoede van (bewoners van) de steden in de Randstad.

Het programma is in 1987 van start gegaan. Het is één van de elf landelijke onderzoekstimuleringsprogramma's van het Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen.

Het onderzoek in Stedelijke Netwerken richt zich op de Randstad. Enerzijds komen in de Randstad de problemen waarmee de stedelijke maatschappij te kampen heeft het duidelijkst tot uiting. Anderzijds komen juist in dit gebied in Nederland veel nieuwe sociale, economische en culturele activiteiten tot ontwikkeling.

Een ander kenmerk van Stedelijke Netwerken is dat multi- en interdisciplinair onderzoek wordt verricht. Vanuit de geografie, planologie, economie, sociologie, bouwkunde en bestuurskunde participeren onderzoekers. Het onderzoek wordt verricht op verschillende ruimtelijke schaalniveaus:

1. het macro niveau. Alle verschijnselen die boven de schaal van de Randstad uitgaan.
2. het meso niveau. Alle verschijnselen van de Randstad zelf, maar ook van stadsgewesten en steden daarbinnen.
3. het micro niveau. Alle verschijnselen waarbij individuen in hun directe omgeving centraal staan.

Organisatie

Het programma Stedelijke Netwerken is ontwikkeld vanuit een samenwerkingsverband van drie universiteiten met zwaartepunten op het gebied van stedelijk onderzoek:

- * het Onderzoeksinstituut voor Technische Bestuurskunde (OTB-TU Delft)
 - * het Centrum voor Grootstedelijk Onderzoek (CGO-UvA)
 - * het Instituut voor Ruimtelijk Onderzoek (IRO-RU Utrecht)
- Elk van deze kernen kent een programma van stadsonder-

zoek, dat gefinancierd wordt uit verschillende geldstromen. Tegenover elke formatieplaats ten laste van de bijdrage van Onderwijs & Wetenschappen is steeds een formatieplaats uit een universitair onderzoekprogramma ingebracht. Dit is het geaffilieerde onderzoek, dat aansluit bij het thema van het programma.

Behalve door onderzoekers van eerder genoemde instituten wordt ook door onderzoekers verbonden aan de Faculteit Economische Wetenschappen (VU Amsterdam), het Willem Pompe Instituut (RU Utrecht) en het Sociaal en Cultureel Planbureau aan het programma meegewerkt.

Buiten de universiteiten zijn samenwerkingsrelaties aangegaan met de onderzoeksbureaus van de vier grote steden, het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), de Rijksplanologische dienst (RPD) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Behalve door de minister van Onderwijs en Wetenschappen wordt aan het programma bijgedragen door de ministeries van Binnenlandse Zaken, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Justitie en Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Ruim 15% van de activiteiten in Stedelijke Netwerken wordt uit deze bronnen gefinancierd.

De leiding van het programma berust bij de programmacommissie. Deze bestaat uit:

- prof. dr. F.M. Dieleman (RU Utrecht), voorzitter,
- prof. dr. H. van der Wusten (UvA),
- prof. dr.ir. H. Priemus (TU Delft),
- prof. dr. B. Kruijt (UvA / KU Nijmegen).

Deze commissie stelt jaarlijks het Werkplan op.

Als onderzoekcoördinator treedt dr. S. Musterd op. Secretaris is mw.drs. R.A. Bruel.

Het Werkplan wordt vastgesteld door de minister van Onderwijs en Wetenschappen. Dit na advisering van de door deze minister ingestelde beoordelingscommissie, onder voorzitterschap van mw.drs. M.W.M. Vos-van Gortel.

Resultaten van het programma

Het onderzoekprogramma Stedelijke Netwerken bestaat nu ruim vier jaar. De resultaten van onderzoek in Stedelijke Netwerken worden onder andere gepubliceerd in de reeks 'Werkstukken Stedelijke Netwerken', waarvan inmiddels bijna 30 delen zijn verschenen. Tevens zijn ruim 100 wetenschappelijke publicaties en vele populariserende artikelen verschenen en zijn diverse studiedagen en een internationaal congres georganiseerd.

Thans lopen er nog 25 onderzoeksprojecten binnen het programma. Deze zullen nog ruim 20 'Werkstukken' opleveren en een veelvoud aan wetenschappelijke en populariserende artikelen. Alle projecten zullen in 1991 worden afgerond.

Deze onderzoeksprojecten zijn voor een groot deel voortzettingen c.q. uitbreidingen van reeds eerder gerapporteerd onderzoek. Diverse onderzoeken zullen in dissertaties uitmonden. Een ander deel van de nu lopende projecten betreft thema's die tot nog toe, naar de mening van de programma-commissie, te weinig aan bod zijn gekomen binnen het programma. Zo zijn vorig jaar enkele onderzoeken van start gegaan met de thema's:

- de armoede in de stad,
- bestuurlijke aspecten van de Randstad en de inrichting van dit gebied, en
- processen van 'gentrification'.

Onderzoek

Aan de hand van een indeling in ruimtelijke schaalniveaus zullen wij een schets geven van de meest recente onderzoekresultaten van Stedelijke Netwerken.

Het micro niveau

In 1989 is een bundel verschenen getiteld 'De andere stad : achter de facade van de nieuwe stedelijke vitaliteit' (red. L. Brunt & F. Bovenkerk, Werkstuk 16). In deze bundel wordt de schaduwzijde van de nieuwe stedelijke vitaliteit tentoongespreid. Verloedering, vuil, de uitzichtloze positie van kansarmen, criminaliteit en andere manifestaties van 'de andere stad' passeren de revue.

Het thema 'criminaliteit' krijgt behalve in bovengenoemde bundel ook aandacht in de onderzoeken van De Haan (Willem Pompe Instituut, RU Utrecht). Zo is in 1989 het rapport van De Haan over criminaliteit verschenen onder de titel 'Structurele determinanten van onveiligheid'. Momenteel werkt De Haan aan een onderzoek naar de aard en de omvang van berovingen van voorbijgangers in de Randstad. Dit project wordt gefinancierd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Een aspect van 'de andere stad' vormt de armoede in de steden. Op dit gebied worden momenteel twee onderzoeken uitgevoerd:

Armoede, armoede onderzoek en dakloosheid in de vier grote steden - P.L.L.H. Deben, J. Godschalk & A. Huysman (CGO). Dit onderzoek richt zich op de wijze waarop en de mate waarin in de vier grote steden dakloosheid en armoede met elkaar zijn vervlochten. Ook wordt aandacht besteed aan omvang en schakeringen van dak- en thuisloosheid in de vier grote steden.

Net verschenen is een rapport van Deben over 'Huisuitzettingen in Amsterdam'. In deze studie is onderzocht of het maken van huurschulden verband houdt met de 'nieuwe armoede'. Het onderzoek is hypothesevormend en verkennend

van aard. Een vervolg hierop betreft een project getiteld 'Armoede, marginaliteit en omgeving' van E.T. van Kempen (CGO) & J. Kullberg (OTB). Het ontstaan van en omgaan met huurschuld in drie stedelijke probleemgebieden staat centraal.

Ook is zojuist een rapport afgerond van J. Vijgen en R. van Engelsdorp Gastelaars met de titel 'Een gevarieerd bestaan: het gebruik van tijd en ruimte in het dagelijks leven van enkele 'oude' en 'nieuwe' groepen binnen de Nederlandse bevolking'. Zij komen onder meer tot een classificatie van huishoudens naar stedelijkheid. Naast evident stedelijke en suburbane huishoudens worden ook ambivalente typen onderscheiden. Van belang voor het onderscheid is het al dan niet kinderen hebben, de arbeidsmarktparticipatie en de aanwezigheid van een partner.

Het meso niveau

Het onderzoek op meso niveau binnen Stedelijke Netwerken is zeer omvangrijk. Dit geldt zeker voor het **woningmarkt-onderzoek**. Inmiddels zijn zeven 'Werkstukken' en vele wetenschappelijke publicaties verschenen over dit onderwerp. Het woningmarkt-onderzoek is één van die projecten waaraan elk van de drie universiteiten (TU Delft, UvA en RU Utrecht) deelneemt. Ook in 1991 wordt het onderzoek op dit terrein voortgezet.

Het meest recente afgeronde project binnen dit thema betreft een onderzoek naar migratiestromen (R.B. Jobse, H.M. Kruythoff & S. Musterd - Stadsgewesten in beweging, Werkstuk 20). In dit rapport worden migratiestromen van en naar de vier grote steden beschreven en gerelateerd aan een viertal andere typen gebieden (agglomeratiegemeenten, groeigemeenten, overige Randstadgemeenten en overig Nederland). Daarna worden gedetailleerde huishoudens- en sociaal economische profielen van de vestigers en vertrekkers in de grote steden geschetst.

Enkele conclusies uit dit rapport zijn:

- het vestigingsproces heeft in Den Haag, Rotterdam en Utrecht een relatieve sociaal-economische versterking tot gevolg;
- de grote steden en de groeigemeenten gaan qua bevolkingsprofiel steeds meer op elkaar lijken.

Momenteel voeren Musterd en Jobse een onderzoek uit met als titel 'Functies van woongebieden'.

Hierin wordt getracht de vraag te beantwoorden welke segmenteringsprocessen van de bevolking zich voordoen in deelmilieus van de stadsgewesten van Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. Ook worden de achtergronden van deze processen geanalyseerd en de verschillen tussen de drie stadsgewesten.

Een ander project binnen dit thema betreft 'Randstedelijke woningmarkt', van Kruythoff (OTB). Dit betreft een onderzoek naar starters in de Randstad en een onderzoek naar de aard van de (mogelijk 'getrapte') migratie vanuit groeikernten naar kleine, meer landelijke gemeenten. Ook dit is een voortzetting van eerder uitgevoerd onderzoek. Eind 1991/begin 1992 vindt afronding plaats in de vorm van een dissertatie.

Processen van 'gentrification' worden door J. van Weesep (IRO) & W. Ostendorf (CGO), onderzocht (titel: 'Achter de schermen van de gentrification'). In dit project wordt de totstandkoming en het gebruik van duurdere huur- en koopwoningen in centraal gelegen delen van Amsterdam en Den Haag geanalyseerd.

Het thema **bedrijvigheid/arbeidsmarkt** heeft nog niet zo'n hoge vlucht genomen als het voorgaande thema. Tot nu toe zijn vier rapporten verschenen die dit thema als onderwerp hebben. Gaandeweg is het accent verschoven van de bedrijvigheid in de Randstad naar de arbeidsmarkt. Begin 1991 is een omvangrijk rapport verschenen over de stedelijke arbeidsmarkt in de Randstad (E. Lensink, C.A. Bargeman, O.A.L.C. Atzema). Centraal staan de trendmatige ontwikkelingen van het arbeidsaanbod en de discrepanties in kwantitatief, kwalitatief en vooral ruimtelijk opzicht op de arbeidsmarkt. Ook wordt aandacht geschonken aan de maatschappelijke gevolgen van deze discrepantie. Dit eerste rapport beslaat de ontwikkelingen in de eerste helft van de jaren tachtig. In 1991 wordt dit project voortgezet voor wat betreft de ontwikkelingen in de tweede helft van de jaren tachtig.

Het (meerjarige) onderzoeksproject 'Arbeidsmarktvoorraden en -stromen' (M. de Smidt, O.A.L.C. Atzema, E. Lensink & J. Bosman (IRO)) bestaat uit twee delen:

- een onderzoek naar veranderingen in de gerealiseerde arbeidsvraag op geaggregeerd niveau (bedrijfsklassen),
- en een analyse van winnende en verliezende bedrijfsklassen in de Randstad.

Over beide delen zijn diverse artikelen verschenen in wetenschappelijke tijdschriften en bundels. In 1991 verschijnen nog twee 'Werkstukken' over dit onderzoek.

Voor zover het de **lagere inkomensgroepen** betreft, is de relatie tussen stedelijke woningmarkt en arbeidsmarkt gelegd door het meerjarige onderzoek 'In de klem tussen stedelijke arbeidsmarkt en woningmarkt: kansarmen in de Randstad' (R. van Kempen, R.B.J. Teule). In de reeks 'Werkstukken' is begin 1991 het laatste, afsluitende deel van dit meerjarige onderzoeksproject neergelegd, waarmee het project is afgerond. Dit onderzoek werd door het Directoraat Generaal van de Volkshuisvesting (VROM) gefinancierd. In de diverse deelrapporten wordt achtereenvolgens ingegaan op de ontwikkeling van de verschillende groepen kansarmen in de grote steden, de ontwikkeling van hun woonsituatie, de mobiliteitsprocessen van deze huishoudens en de samenhang tussen het volkshuisvestingsbeleid en de woningmarktpositie van kansarme huishoudens in de vier grote steden. In het laatste deelrapport van deze serie (Werkstuk 26) worden de bevindingen uit voorgaande rapporten gebundeld en geprojecteerd naar de toekomst. Uiteindelijk schetsen de onderzoekers een viertal scenario's. Deze geven inzicht in de ontwikkeling van de woonsituatie en woningmarktpositie van kansarmen in de grote steden. De ruimtelijke implicaties worden hierbij niet vergeten.

Momenteel wordt door Van Kempen een onderzoek uitgevoerd naar de woonsituaties, wooncarrières en maatschappelijke achterstand van huishoudens met een laag inkomen. Ook de ruimtelijke implicaties hiervan worden geanalyseerd. Dit project is een voortzetting van 'In de klem...' en wordt ook gefinancierd door het ministerie van VROM (DGVH).

Teule is werkzaam aan een project getiteld 'Huisvestingsalternatieven voor arm en rijk'. Dit betreft een onderzoek naar de wijze waarop de huisvestingsmogelijkheden van arme en/of rijke bevolkingsgroepen in de Randstedelijke stadsgewesten beïnvloed worden door de, in het kader van de volkshuisvesting, uit te voeren beleidsstrategieën. Het wordt gefinancierd door het ministerie van VROM (DGVH) en is een voortzetting van 'In de klem...' Evenals het hierboven genoemde onderzoek van Van Kempen zal dit project uitmonden in een dissertatie.

Het onderzoek naar **voorzieningen** betreft voor een groot deel een dissertatieonderzoek van Molenaar (IRO), dat dit jaar afgerond zal worden met een promotie. In diverse 'Werkstukken' zijn rapportages gepubliceerd. De ruimtelijke patronen van vraag, aanbod en gebruik van non-profit voorzieningen staan centraal.

Een onderzoek naar de dynamiek van de kantorensector op stadsgewestelijke schaal (J. Barink, P. Korteweg & M. Kuijpers-Linde, (IRO)) is afgerond en recentelijk gepubliceerd in de reeks 'Werkstukken'. Dit betreft een vooronderzoek naar de modellering van de kantorensector in Rotterdam. Het project werd gefinancierd door de Rijksplanologische Dienst.

Bestuurlijke factoren en implicaties vormen een relatief jong onderzoekthema binnen Stedelijke Netwerken. Tot nu toe is één 'Werkstuk' over dit thema verschenen (T. Bentvelsen, Financiële zorgen van gemeenten in de Randstad). In 1991 zullen diverse andere onderzoeken over dit thema worden afgerond en gepubliceerd in de reeks 'Werkstukken'. Deze thema's zijn op grond van hun onderlinge samenhang geselecteerd:

Het onderzoek met als titel 'Woningmarktmodellering en ruimtelijke planvorming' (M. Kuijpers-Linde & S. Geertman (IRO)) betreft een evaluatie van de potentiële bouwlokaties in de Randstad, middels de koppeling tussen een huishoudenssimulatiemodel en een geografisch informatiesysteem. Het sluit goed aan bij het onderzoek van T. Bentvelsen en M. Spaans (OTB), 'Randstedelijke projecten en bestuurlijke varianten'. Hierin worden beleidsprocessen met betrekking tot bouwlokaties in de zuidvleugel van de Randstad geanalyseerd. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre bestuurlijke factoren van invloed zijn op processen van groei, stagnatie en verval op meso niveau in de Randstad.

Spaans werkt, behalve aan bovengenoemd onderzoek, ook aan een project met als titel 'Inventarisatie en afweging van alternatieve inrichtingsvoorstellen voor de Randstad'. Zoals de titel al aangeeft, worden de belangrijkste inrichtingsplannen voor de Randstad op bovenlokaal niveau hierin geïnventariseerd. Op basis van een combinatie van deze plannen probeert men tot alternatieve inrichtingsvoorstellen voor de Randstad te komen. Recentelijk is, naar aanleiding van het OTB lustrum congres 'Naar een inrichtingsplan voor de Randstad', een bundel verschenen waarin de belangrijkste inrichtingsplannen zijn geïnventariseerd.

Het onderzoeksproject met als titel 'Strijd en hegemonie: politieke conjunctuur in de grote stad' (G.J. Dijkink en E. ter Borg) richt zich op de aard van de zogenaamde nieuwe 'beleidsfilosofie' rond stedelijke vernieuwing die in de jaren tachtig in de vier grote steden opgeld heeft gedaan. In deze beleidsfilosofie wordt aandacht gegeven aan het (internationale) bedrijfsleven, stedelijke allure en maatschappelijke elites (i.p.v. aan de modale burger). Public-private partnership, on-politiek management, optimisme en zelfbewustzijn domineren deze beleidsfilosofie. Ook wordt onderzocht wat de invloed van deze beleidsfilosofie is op de uitvoering van het stedelijk beleid.

Een laatste project binnen het thema 'Bestuur' is dat van J. van de Ven en P. Terhorst, onder de titel 'Bestuurlijk-territoriale geleiding en belastinghervorming in stedelijke gebieden'. De probleemstelling is als volgt: "Hoe verhoudt de hervorming van het systeem van onroerend-goedbelasting zich tot het bouwbeleid en tot de samenvoeging van gemeenten binnen stedelijke agglomeraties, gegeven de voorttrekkersrol

en de achterstandsituatie die aan grote steden wordt toegekend”.

Het macro niveau

In 1990 is een 'Werkstuk' verschenen van de hand van M. de Smidt, met als titel 'De Randstad in internationaal perspectief'. In dit rapport wordt de vraag beantwoord in hoeverre de Randstad een wereldstad is, naar omvang en diversiteit, specialisatieniveau en beheersingsniveau.

Binnen dit cluster wordt een onderzoekproject uitgevoerd naar de dynamiek van de transportsector. Dit is een meerjarig dissertatieproject van W.J. Stam (OTB) dat begin 1992 afgerond zal worden. In een in 1990 verschenen rapport over dit onderwerp wordt ingegaan op de achtergronden van de opmerkelijke groei van de transportsector in de jaren tachtig. Het groeipercentage van deze sector lag in die periode veel hoger dan dat van de rest van de economie. Hiervoor neemt, internationaal gezien, de vervlechting tussen transportbedrijven toe. De rol van de Randstad wordt belangrijker. Binnen Nederland lijkt sprake te zijn van een zekere deconcentratie (van bedrijven en investeringen) van de Randstad naar overig Nederland.

Een hierbij aansluitend onderzoek met de titel 'Infrastructuur en stedelijke ontwikkeling in internationaal perspectief' wordt door P. Rietveld en F. Bruinsma van de Vrije Universiteit uitgevoerd. In maart 1991 is het eerste deel afgerond. Hierin is de mogelijke rol die de infrastructuur speelt bij stedelijke ontwikkeling in West Europa aan de hand van acht case studies onderzocht. Naast de Randstad zijn Londen, Parijs, Brussel/Antwerpen, Düsseldorf, München, Milaan en Kopenhagen opgenomen. De ontwikkelingen op het gebied van werkgelegenheid, arbeidsmarkt, woningmarkt en kantorenmarkt worden afgezet tegen de ontwikkeling van de infrastructuur voor de periode 1975-1988. In tegenstelling tot de gangbare opinie dat de Randstad slecht scoort op het gebied van de uitbreiding van (weg)infrastructuur, is deze trend in dit onderzoek niet waargenomen. In 1991 wordt dit onderzoek voortgezet met een accent op prospectieve analyse en de plaats van steden binnen nationale en internationale infrastructuur-netwerken (in wording).

Een ander project op het gebied van de infrastructuur betreft dat van E. Kreutzberger (OTB), 'Randstedelijke materiële infrastructuur'. In dit onderzoek wordt de vraag gesteld of de infrastructuurcapaciteit van de Randstad (inclusief de tot nu toe voorgestelde uitbreidingen) de vervoersgroei zal kunnen verwerken en welke gevolgen de mobiliteitsgroei zal hebben voor ruimtebeslag en voor andere functies.

Een laatste project binnen dit thema betreft 'Technologische megatrends en de geografische en temporele relatie wonen-werken' van E. Louw (OTB). In dit project wordt getracht de actuele en strategische technologische ontwikkelingen te inventariseren en de consequenties van deze ontwikkelingen na te gaan. Dit voor de geografische en temporele relaties tussen wonen en werken.

Studiedagen en andere activiteiten

De programmacommissie heeft zich de afgelopen jaren niet beperkt tot het initiëren van onderzoek. Door het programma is meegewerkt aan de organisatie van een reeks van studiedagen en congressen. Het onderzoek in Stedelijke Netwerken is hierbij voor het voetlicht gebracht en geconfronteerd met onderzoek en onderzoekers van buiten het programma.

Ook in 1991 zal de programmacommissie weer diverse studiedagen organiseren.

Het congres Housing, Policy and Urban Innovation (Amsterdam, 1988) telde 350 deelnemers. Een selectie van papers werd gepubliceerd in zes specials van internationale tijdschriften.

Op initiatief van Stedelijke Netwerken werd in 1988 een seminar over het stedelijk wonen georganiseerd op de Nederlandse Geografendagen. Dit seminar heeft geleid tot de bundel 'Met nieuw elan: de herontdekking van het stedelijk wonen' (redactie: F.M. Dieleman, R. van Kempen & J. van Weesep).

In 1989 werd financiële steun verleend aan het congres 'The urban agglomeration as a political arena' (Amsterdam). Een special met dezelfde titel is eind 1990 verschenen in TBSG 81 (1990) 4.

Een studiedag over de nieuwe armoede vond in 1989 plaats, evenals de studiedag 'De internationale concurrentiepositie van de Randstad'. Naar aanleiding van een internationaal seminar over 'European gentrification' zal binnenkort een publicatie met de inleidingen van deze dag verschijnen in de reeks 'Werkstukken'.

In januari 1991 is de publicatie naar aanleiding van een studiedag over datakwaliteit in het stedelijk onderzoek (redactie: S. Musterd & H. van der Wusten) verschenen. Tijdens deze studiedag werd uitgebreid stilgestaan bij datakwaliteitsproblemen als selectieve non-respons, onbetrouwbare antwoorden, steekproeffouten, etc.

Stedelijke Netwerken organiseert jaarlijks een 'Stadsdag'. Dit is een studiedag waar onderzoek van Stedelijke Netwerken wordt gepresenteerd. Elk jaar wordt een ander thema gekozen. Zo had de Stadsdag 1990 als onderwerp 'Winnende en verliezende Randstadmilieus'. Dit onderwerp werd uitgewerkt door onderzoekers uit Stedelijke Netwerken en mensen uit de praktijk voor wat betreft de thema's wonen, werken en bestuur. Naar aanleiding van deze studiedag zijn twee bundels verschenen (De Randstad: balans van winst en verlies, deel 1 & 2).

Behalve met genoemde studiedagen en congressen, heeft Stedelijke Netwerken zich ook bezig gehouden met de opbouw van een adequate data-infrastructuur ten behoeve van stedelijk onderzoek. Zo is eind 1986 het Buurtinformatiesysteem (BIS) van start gegaan, als gezamenlijk project van de vier grote steden en Stedelijke Netwerken. Dit behelst een informatiesysteem met statistische basisgegevens per buurt van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Jaarlijks worden nieuwe gegevens toegevoegd. Beheer en coördinatie berusten sinds 1989 bij het Nederlands Expertisecentrum voor Ruimtelijke Informatieverwerking (NexpRI). Behalve het BIS heeft Stedelijke Netwerken meer data-projecten geïnitieerd. Deze werkzaamheden op het gebied van informatisering hebben geleid tot de oprichting in 1988 van het NexpRI.

Activiteiten in 1991 en 1992

In mei 1991 organiseert de programmacommissie een studiedag over theoretische en praktische kanttekeningen bij de problematiek van de naoorlogse woningvoorraad.

Een studiedag over de relatie tussen technologische megatrends en de ontwikkeling van infrastructuur zal in het najaar van 1991 plaatsvinden.

De al eerder genoemde Stadsdag zal dit jaar in het teken staan van de relatie tussen Stedelijke Knooppunten (als onderzoekconsument) en Stedelijke Netwerken (als onderzoeksproducent). Deze Stadsdag vindt aan het eind van 1991 plaats.

De nadruk ligt in dit laatste jaar van het programma op het afronden van het uitgezette onderzoek. Daarnaast zullen de behaalde onderzoekresultaten van de verschillende onderzoekthema's geïntegreerd worden in enkele afrondende publicaties.

In 1991 en begin 1992 zal een viertal afsluitende publicaties het licht zien.

Als eerste een Engelstalige reader waarin alle sectoren van onderzoek van Stedelijke Netwerken aan bod komen. De redactie van deze reader wordt gevormd door F.M. Dieleman en S. Musterd. Bijdragen worden geleverd door toonaangevende onderzoekers op het terrein van stedelijk onderzoek (o.a. A. Kreukels, A. Faludi, H. Priemus, M. de Smidt, J. Lambooy, P. Rietveld, P. Nijkamp, H. van der Wusten).

Verder verschijnt van de hand van F.M. Dieleman, J. van Weesep en R.B. Jobse een Engelstalige monografie over de Randstad in de serie 'World Cities'.

Een boek over de bestuurlijke thema's in het stedelijk onderzoek verschijnt begin 1992 (redactie: H. Priemus en H. van der Wusten).

Als laatste zal begin 1992 bij uitgeverij Van Gorcum een Nederlandstalig boek over de Randstad verschijnen voor een breed publiek (door S. Musterd & B. de Pater). In dit boek worden de resultaten van de verschillende onderzoekthema's van Stedelijke Netwerken geïntegreerd.

Ook verschijnen nog enkele 'specials' van wetenschappelijke tijdschriften over onderzoek van Stedelijke Netwerken. Zo zal dit jaar nog een special over het onderzoekthema 'wonen' verschijnen in The Netherlands Journal of Housing and Environmental Research. In 1992 verschijnt een special over de arbeidsmarkt in de Randstad in TESS en een special over de bestuurlijke thema's van Stedelijke Netwerken in Political Geography Quarterly.

Als afsluiting van het programma organiseert Stedelijke Netwerken een internationaal congres, getiteld 'European Cities: growth and decline'. Dit congres vindt plaats van 13-16 april 1992 in het Congresgebouw in Den Haag (Zie de rubriek Opvoeren in deze BoO).

Buitenlandse keynoters zijn: Manuel Castells (University of California, Berkeley), Peter Hall (University of California, Berkeley) Jeri Musil (University of Prague) en Arie Shachar (Hebrew University of Jerusalem).

Onderzoekschool

Vanuit Stedelijke Netwerken wordt veel samengewerkt met NETHUR (Netherlands Graduate School of Housing and Urban Research). Deze onderzoekschool sluit wat betreft thema aan bij de onderzoekthema's van Stedelijke Netwerken. In beide organisaties participeren de RU Utrecht, TU Delft en Universiteit van Amsterdam. Ook de bestuurssamenstelling overlapt gedeeltelijk. Stedelijke Netwerken en NETHUR organiseren samen studiedagen, publicaties komen gezamenlijk tot stand en veel van de geaffilieerde onderzoekers van Stedelijke Netwerken zijn NETHUR-promovendi.

Het streven is om deze samenwerking voort te zetten in de vorm van een Graduate School, geschoeid op de leer van de

recente plannen van de commissie Rinnooy Kan. Ook NexPRI zal in deze Graduate School participeren. Stedelijke Netwerken en NETHUR (en NexPRI) hebben samen de ingrediënten die nodig zijn voor een Graduate School.

Voor meer informatie over Stedelijke Netwerken (bv. onderzoek, publicaties, studiedagen) kunt u contact opnemen met het secretariaat. Het adres is:

Stedelijke Netwerken
t.a.v. mw.drs. R.A. Bruel
Postbus 80.115
3508 TC Utrecht
tel. 030 - 534054
fax 030 - 523699

Ook zijn daar de volgende publicaties te verkrijgen:

1. A. Hoogvliet, R.B. Jobse en P. Hooimeijer
Vroeg 20-ste-eeuwse woongebieden in Nederland: ontwikkelingen in functie en beheer
Zoetermeer 1988, ISBN 90 346 1446 8
Verkoopprijs f 25,-
2. R.B. Jobse, S. Musterd, R.B.J. Teule, en S. Volbeda
Wonen in de Randstad: een trendrapport
's Gravenhage 1988, ISBN 90 346 1447 6
Verkoopprijs f 15,- (uitverkocht)
3. C. Hoffschulte en S. Musterd
Woonmilieutypen binnen de Randstad
's Gravenhage 1988, ISBN 90 346 1490 5
Verkoopprijs f 20,-
4. J. Barink en P. Hooimeijer
De migratie van ouderen in de tijd
Zoetermeer 1988, ISBN 90 346 1532 4
Verkoopprijs f 15,-
5. G. Molenaar, J. Floor, J. den Draak
Aanbod en gebruik van non-profit voorzieningen, Trendrapport I
Zoetermeer 1988, ISBN 90 346 1577 4
Verkoopprijs f 15,-
6. J.G. Visser
Materiële Infrastructuur, trendrapport
Zoetermeer 1988, ISBN 90 346 1704 1
Verkoopprijs f 25,-
7. W.J. Stam, D. Kluyver, M. de Smidt, C.L. Mes, M.C. Conijn
Dynamiek van het bedrijfsleven in de Randstad
Delft/Utrecht/ Amsterdam 1988, ISBN 90 346 1772 6
Verkoopprijs f 20,-
8. R. van Kempen en R.B.J. Teule
In de klem tussen stedelijke woningmarkt en arbeidsmarkt: Kansarmen in de Randstad Deelrapport 1: algemene ontwikkelingen en theoretisch kader
Zoetermeer 1989, ISBN 90 346 1838 2
Verkoopprijs f 20,-
9. F.H.J. Duenk
Stedelijke kwetsbaarheid
Zoetermeer 1988, ISBN 90 346 1839 0

- Verkoopprijs f 15,-
10. R.B. Jobse en S. Musterd
Dynamiek in de Randstad: een analyse van de woningbouw- en migratiestatistieken in de periode 1970-1985
 Zoetermeer 1989, ISBN 90 346 1878 1
 Verkoopprijs f 20,-
11. T. Bentvelsen
Financiële zorgen van gemeenten in de Randstad, een verkenning
 Delft 1989, ISBN 90 346 1969 9
 Verkoopprijs f 20,-
12. G. Molenaar, J. Floor, J. den Draak
Non-profit voorzieningen in de Randstad, een analyse van de ruimtelijke patronen van aanbod en gebruik van non-profit voorzieningen
 Utrecht 1989, ISBN 90 346 1976 1
 Verkoopprijs f 30,-
13. H. Zondag, M.H. Stijnenbosch
Structuur van de werkgelegenheid en de bedrijvigheid in de vier Randstad-gewesten
 Utrecht 1989, ISBN 90 346 2042 5
 Verkoopprijs f 25,-
14. W. de Haan
Structurele determinanten van onveiligheid
 Utrecht 1989, ISBN 90 346 2043 3
 Verkoopprijs f 15,-
15. H. Kruythoff
Homogenisering en diversificatie in de Randstad; ontwikkelingen in woonmilieus 1981 - 1986
 Delft 1989, ISBN 90 346 2044 1
 Verkoopprijs f 25,-
16. F. Bovenkerk, L. Brunt (redactie)
De andere stad: achter de façade van de nieuwe stedelijke vitaliteit
 Amsterdam/Utrecht 1989, ISBN 90 346 2095 6
 Verkoopprijs f 45,-
17. G. Anderiesen, A. Reijndorp
Gescheiden werelden
 Amsterdam 1989, ISBN 90 346 2096 4
 Verkoopprijs f 20,-
18. R. van Kempen, R.B.J. Teule
In de klem tussen stedelijke woningmarkt en arbeidsmarkt: Kansarmen in de Randstad Deelrapport 2: de woonsituatie en functie van de woningvoorraad
 Delft/Utrecht 1989, ISBN 90 346 2131 6
 Verkoopprijs f 30,-
19. G. Molenaar, J. Floor
Sociaal-culturele voorzieningen in een grootstedelijk perspectief; een analyse van aanbod en gebruik in de vier grote steden
 Utrecht 1990, ISBN 90 346 2209 6
 Verkoopprijs f 35,-
20. R.B. Jobse, H.M. Kruythoff, S. Musterd
Stadsgewesten in beweging: migratie naar en uit de vier grote steden
 Amsterdam/Delft/Utrecht, 1990, ISBN 90 346 2234 7
 Verkoopprijs f 35,-
21. M. de Smidt
De Randstad in internationaal perspectief
 Utrecht 1990, ISBN 90 346 2235 5
 Verkoopprijs f 15,-
22. R. van Kempen
In de klem tussen stedelijke woningmarkt en arbeidsmarkt: kansarmen in de Randstad, Deelrapport 3a: verhuisprocessen en woonwensen
 Utrecht 1990, ISBN 90 346 2260 6
 Verkoopprijs f 25,-
23. W.J. Stam
De transportsector in beweging
 Delft 1990, ISBN 90 346 2261 4
 Verkoopprijs f 25,-
24. S. Musterd & H. van der Wusten (redactie)
Datakwaliteit in het stedelijk onderzoek
 Amsterdam 1990, ISBN 90 5405 001 2
 Verkoopprijs f 20,-
25. R.B.J. Teule
In de klem tussen stedelijke woningmarkt en arbeidsmarkt; kansarmen in de Randstad, Deelrapport 3b: volkshuisvestingsbeleid en segmentering op de woningmarkt
 Delft 1990, ISBN 90 5405 002 0
 Verkoopprijs f 25,-
26. R. van Kempen & R.B.J. Teule
In de klem tussen stedelijke woningmarkt en arbeidsmarkt; kansarmen in de Randstad, Deelrapport 4: perspectieven voor de jaren negentig
 Utrecht/Delft 1990, ISBN 90 5405 003 9
 Verkoopprijs f 35,-
- In de reeks 'Integratiestudies' zijn tot nu toe twee delen verschenen:
- P. Hooimeijer, S. Musterd & P. Schröder (redactie)
De Randstad: balans van winst en verlies, deel 1
 Utrecht 1991, ISBN 90 5405 004
 Verkoopprijs f 20,-
- S. Musterd & P. Hooimeijer (redactie)
De Randstad: balans van winst en verlies, deel 2
 Utrecht 1991, ISBN 90 5405 005
 Verkoopprijs f 25,-